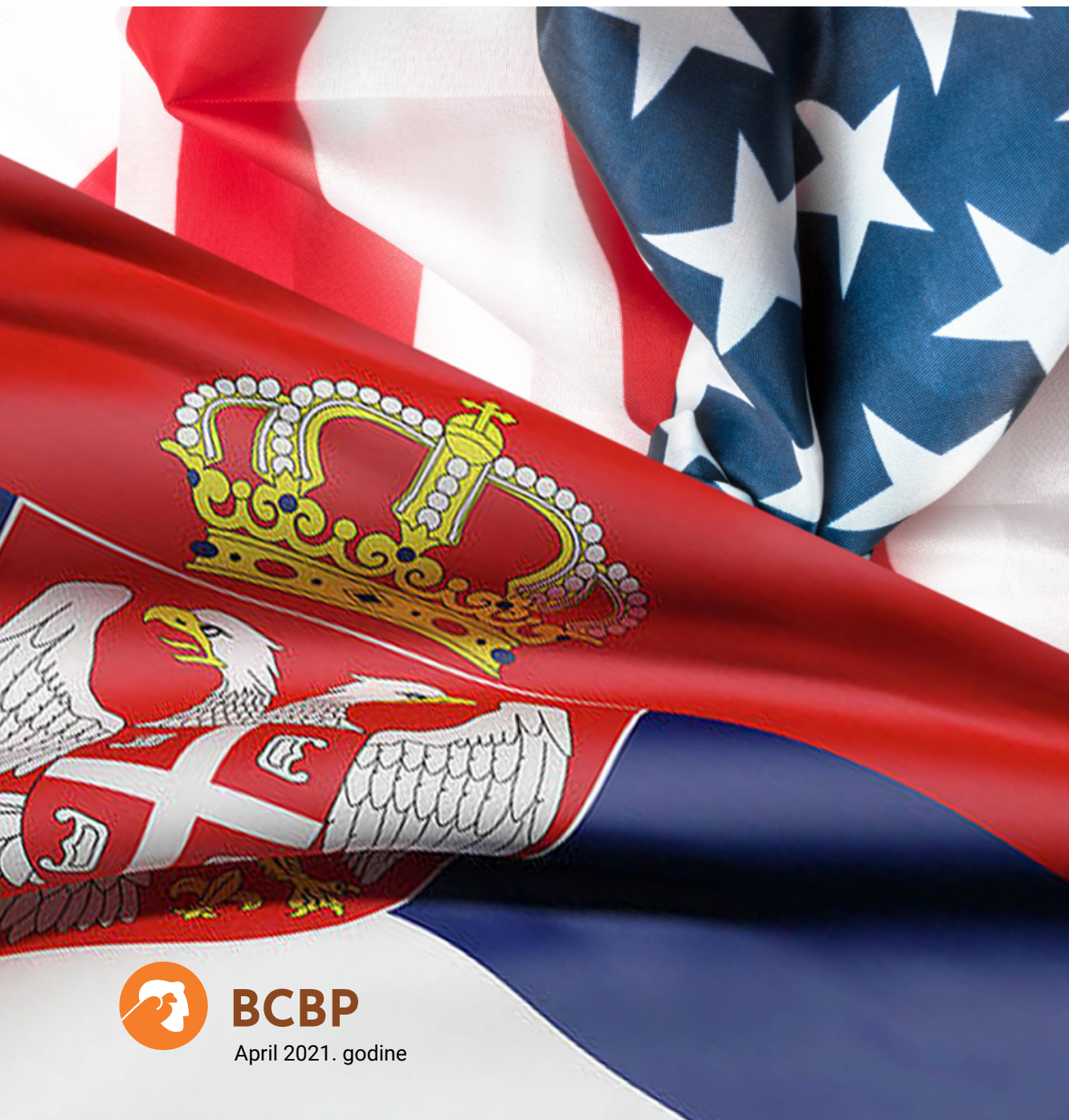

VOJNA SARADNJA SRBIJE I SAD: **DINAMIČNO ISPOD RADARA JAVNOSTI**

BCBP

April 2021. godine

VOJNA SARADNJA SRBIJE I SAD:

DINAMIČNO ISPOD RADARA JAVNOSTI

April 2021. godine

Izdavač:

Beogradski centar za bezbednosnu politiku

Autorka:

Marija Ignjatijević

Dizajn i prelom:

Srđan Ilić

Vojna saradnja Srbije i SAD: dinamično ispod radara javnosti

Srbija i Sjedinjene američke države godinama imaju intenzivnu saradnju na polju bezbednosne i odbrambene politike, pripadnici oružanih snaga su u poslednjih deset godina zajedno učestvovali u preko 70 vojnih vežbi, a SAD su jedan od najvećih donatora sistema odbrane. Međutim, ako pratimo samo medijske izveštaje u Srbiji, intenzitet ove saradnje neće biti tako očigledan.

Odbrambena saradnja sa Rusijom u medijima dobija daleko veći prostor nego saradnja sa SAD i članicama NATO. Tako je, na primer, vojna vežba [“Slovenski štit”](#) potpuno okupirala pažnju javnosti pre i posle svog održavanja u oktobru 2019. godine. Iako nesporno značajna aktivnost između dve vojske, na koju su dopremljeni i PVO sistemi S-400 i Pancir iz Rusije, dobila je nesrazmerno veliki prostor u medijima u poređenju sa ostalim vežbama koje su se te godine odigrale sa drugim partnerskim zemljama.

Mimo slike koja se kroz medije šalje u javnost i različitih spoljnopolitičkih poteza, iza scene se odvija vrlo dinamična i praktična odbrambena saradnja sa svim partnerima. Sjedinjene Američke Države su jedan od važnih partnera Srbije u oblasti odbrane, a saradnja sa američkim ministarstvom odbrane ostvarena je u raznim oblastima. Svake godine Srbija i SAD sprovode oko 100 različitih bilateralnih aktivnosti. U očima javnosti Srbije, percepcija odnosa sa SAD, a posebno percepcija vojne saradnje, opterećena je NATO intervencijom 1999. godine. Kako ne bi gubila poene na unutrašnjem planu i ugrožavala odnose sa Rusijom, politička elita u Srbiji izbegava da govori o saradnji sa SAD i drugim članicama NATO, a u skladu sa tim izveštavaju i pro-režimski mediji.

Bez obzira na to što se vojna saradnja često koristi kao spoljnopolitička ili alatka za unutrašnju politiku, važno je razgovarati o praktičnim koristima za Srbiju i SAD, njihove odbrambene sisteme, ali i građane. Na onlajn diskusiji [„Srbija i SAD: Zajedno smo sigurniji”](#) bilo je reči upravo o konkretnim primerima vojne saradnje Srbije i SAD i praktičnim benefitima za naš sistem odbrane i njegove pripadnike od ove saradnje. Odbrambena saradnja Srbije i SAD se odvija na nekoliko nivoa, kroz zajedničke vežbe, saradnju sa Nacionalnom Gardom Ohaja, program razmene studenata, kao i donacije.

Izgradnja interoperabilnosti i poverenja

Različite aktivnosti u okviru vojne saradnje SAD i Srbije pomažu izgradnji interoperabilnosti vojski, ali međusobnog poverenja, što je veoma značajno za izvođenje zajedničkih operacija.

[Partnerstvo sa Nacionalnom gardom Ohajo](#) je jedan od najvidljivijih i najintenzivnijih oblika saradnje između dve zemlje. Kroz program državnog partnerstva, Nacionalna garda Ohajo učestvuje u oko 25 različitih aktivnosti sa Vojskom Srbije na godišnjem nivou kao što su vojne vežbe, obuke, razmene, ali i civilno-vojna saradnja. Zanimljiv je

projekat „[Humanitarna asistencija](#)“ kroz koji pripadnici Nacionalne garde Ohaja i Vojske Srbije zajednički pomažu lokalnim zajednicama, na primer, kroz renoviranje objekata od društvenog značaja kao što su vrtići, škole, porodilišta, kulturne institucije i slično.

Srbija nije posebna u tom smislu, SAD su od kraja Hladnog rata do danas razvile oko [80 sličnih partnerstava](#) sa zemljama širom sveta. Zemlje iz regiona takođe saraduju sa nacionalnim gardama različitih američkih država – Bosna i Hercegovina sa Merilendom, Severna Makedonija sa Vermontom, Albanija sa Nju Džerzijem, Crna Gora sa Mejnom, Kosovo sa Ajovom, a Hrvatska sa Minesotom. Od zemalja iz susedstva, Mađarska takođe ima razvijen program državnog partnerstva sa Nacionalnom gardom Ohajo. Tako su tri zemlje imale i zajedničke aktivnosti, kao što je na primer, vežba „[Komšije](#)“, gde su se vojske uvežbavale za učestvovanje u mirovnim misijama. Za sada su partnerstva sa nacionalnim gardama bilateralna, ali postoje potencijali za jačanje regionalne saradnje, na primer, kroz organizaciju zajedničkih aktivnosti (poput vežbi Komšije ili Platinasti vuk koja okuplja vojske iz regiona) ili partnerstva sa postojećim regionalnim inicijativama. S obzirom da je jedna od misija nacionalnih gardi američkih država reagovanje u vanrednim situacijama veoma su značajne [aktivnosti](#) u ovoj oblasti i potrebno je dalje razvijati njihovu regionalnu dimenziju, što bi doprinelo poboljšanju zajedničkih kapaciteta zemalja Zapadnog Balkana za reagovanje u slučajevima prirodnih katastrofa.

Još jedan od mehanizama za izgradnju međusobnog poverenja i interoperabilnosti jeste razmena studenata kroz program Međunarodno vojno obrazovanje i obuka ([IMET](#)). Ovaj program omogućava školovanje srpskim oficirima na različitim američkim vojnim koledžima, a oficirima iz SAD nudi priliku da se školuju Srbiji. Osim što omogućava podizanje kapaciteta, kontinuirano obrazovanje i razmenu vojnih kadrova, program pomaže izgradnji ličnih i sistemskih veza i međusobnog poverenja koje može biti značajno za zajedničke operacije.

Praktične koristi zajedničkih vojnih vežbi sa svim partnerima, pa tako i SAD, su izgradnja interoperabilnosti, poverenja i razmena ekspertize i veština u različitim oblastima. U 2019. godine Srbija je učestvovala u ukupno 29 vežbi sa međunarodnim partnerima, od kojih su na 10 učestvovali pripadnici oružanih snaga SAD. Budući da su mnoge aktivnosti, a posebno vojne vežbe, usmerene na jačanje kapaciteta za zajedničko učešće u multinacionalnim operacijama, saradnja sa SAD pretežno je usmerena na izgradnju međusobnog poverenja i doprinosa globalnoj bezbednosti. Na diskusiji su spomenute neke od vežbi, kao što je, javnosti najpoznatiji, [Platinasti vuk](#), ali i manje vidljive vežbe kao što je [Cyber Tesla](#) ili [Pambala](#). Platinasti vuk se održava u bazi Jug od 2014. godine i okuplja vojnike različitih zemalja koje se uvežbavaju za multinacionalne operacije. Ovakve vežbe su veoma značajne s obzirom da se vojske ovih zemalja mogu naći rame uz rame u zonama operacije, pa je važno da vežbanjem usklade procedure i razmene iskustva i veštine. Cyber Tesla je vežba za podizanje kapaciteta za reagovanje na incidente u sajber prostoru, ali i koordinaciju između različitih vojnih i civilnih aktera koji su uključeni u sajber odbranu u Srbiji (MUP, BIA, Kancelarija Saveta za nacionalnu bezbednost, RATEL, predstavnici privatnog sektora). Nekoliko godina unazad, pripadnici Nacionalne garde Ohajo, Vojske Srbije i predstavnici drugih institucija koji se bave informacionom bezbednošću, odgovaraju na imaginarni sajber napad tokom ove vežbe. Još jedna zanimljiva vežba na kojoj su učestvovali pripadnici Vojske Srbije, Nacionalne garde Ohajo i Angole, bila je medicinska vežba Pambala 2017, usmerena na razmenu iskustava iz oblasti vojne medicine. Vojni lekari su prošli obuku na temu suzbijanja zaraznih i tropskih bolesti i zajedno vodili poljsku bolnicu nekoliko dana.

Najveći donator sistema odbrane ostaje tajna za javnost

Slično vojnim vežbama, donacije koje sistem odbrane dobija od različitih partnera iz inostranstva su takođe su podložne različitim medijskim manipulacijama i često su tema rasprave u javnom prostoru. Prema podacima dostupnim na [sajtu Ministarstva odbrane](#), SAD su najveći donator sistema odbrane Srbije. Međutim, Informator o radu Ministarstva odbrane ne beleži donacije iz Rusije koje su svakako bile značajne tokom prethodnih nekoliko godina, kao što su tenkovi T-72 ili oklopna vozila BRDM2. Na leto 2019. godine kada su zvanične informacije o donacijama ažurirane, u javnosti se povela debata o tome koji akter najviše pomaže srpskom odbrambenom sistemu. Tim povodom se [oglasilo](#) Ministarstvo odbrane i demantovalo sopstvene informacije ističući da su donacije iz Ruske Federacije najveće vrednosti, ali nisu zabeležene jer neke od njih još uvek nisu realizovane ili ne postoji saglasnost obe strane za objavljivanje podataka o iznosima. [Zamršenost različitih faktora](#) (poput toga koliko je koštao transport ili koliko će koštati modernizacija i održavanje donacija pristiglih iz Rusije), kao i nevoljnost Ministarstvo odbrane da objavi iznose i potpunu listu donacija, onemogućavaju tačno rangiranje najvećih donatora srpske vojske. Međutim, pored vrednosti, važno je ukazati i na sadržaj donacija odnosno razgovarati o tome na koji način pomažu i koriste sistemu odbrane.

Kada je reč o naoružanju i opremi iz SAD, jedna od stvari koja je odjeknula u javnosti jesu „Hamvi“ vozila, u većoj meri ona koja su [stigla u Prištinu](#) na leto 2020. godine, na osnovu ugovora u kupovini kontigenta ovih vozila. Iako je Srbija [par godina ranije](#) „Hamvi“ vozila dobila u vidu donacije od SAD, predsednik Srbije nije propustio priliku za [dnevno podizanje tenzija](#) i ukazivanje na veze između Kosova i zapadnih zemalja. Ostale informacije o donacijama iz SAD najčešće dopru do onih najupornijih koji se bave vojnom tematikom.

Najveći deo donacija iz SAD poslednjih godina bio je namenjen izgradnji kapaciteta baze „Jug“ i njenog Centra za obuku za multinacionalne operacije. Kroz fond Inicijative za globalne mirovne operacije ([GPOI](#)) ovaj centar je od SAD dobio donacije u vrednosti od 8.715.000 dolara u periodu od 2011 do 2018. godine. Donacije su bile u obliku različite vojne opreme dizajnirane za obuku za multinacionalne operacije, kao što su simulatori, trenažne stanice ili infrastruktura za poligone. Jedna od takvih donacija koja je u bazu Jug stigla 2013. godine je [„MILES“ Integralni sistem za simulaciju pogodaka](#). MILES predstavlja sistem lasera i senzora koji se montiraju na šlemove i uniforme vojnika, kao i na oružje i vozila. Sistem beleži svaki pogodak i omogućava precizno praćenje i evaluaciju učinka svakog pojedinačnog vojnika nakon vežbe. Slično tome, doniran je i simulator scenarija u zoni operacije kroz koji se uvežbavaju procedure i reagovanje pojedinačnih vojnika i posada vozila u različitim nepredviđenim situacijama, na primer, u patroli kroz naseljeno mesto. Sistem za obuku kroz simulacije u oblasti medicine i traumatologije je takođe značajna donacija, s obzirom da vojnici moraju biti pripremljeni da pružaju prvu pomoć u zoni operacije u slučajevima kada sanitetsko osoblje nije u blizini. Osim što podižu nivo obučenosti i pružaju realistične uslove za vežbanje, različiti sistemi za simulaciju su veoma korisni zbog ekonomičnosti. Naime, pre prelaska na vežbe na terenu i bojevo gađanje, obukom na simulatorima štedi se na različitim resusima kao što su municija, gorivo ili ljudski resursi potrebni za organizaciju vežbe.

Značajna kategorija donacija u opremi i novcu je u oblasti vojne medicine, pa su tako tokom godina u više navrata donirani sanitetski materijal i sanitetska vozila, kao i oprema za medicinsku evakuaciju Vojno-medicinskoj akademiji i Upravi za vojno zdravstvo. Pored toga, tokom godina američko ministarstvo odbrane je kroz Program za prevenciju HIV/AIDS doniralo preko 1.118.000 USD za borbu protiv ovog virusa.

Još jedan važan skup donacija bio je usmeren na povećanje kapaciteta za razminiranje. U okviru globalnog projekta [humanitarnog razminiranja](#), koji ima za cilj uklanjanje opasnosti koju predstavljaju neeksplozivna ubojna sredstva, SAD su donirale Srbiji oko 23.5 miliona dolara. Deo [donacija](#) namenjen je i odbrambenom sistemu u vidu opreme za deminiranje i obuke za vod za razminiranje Vojske Srbije koji je stacioniran u Prokuplju. Ovaj program je značajan jer doprinosi bezbednosti, ali omogućava i izgradnju sopstvenih kapaciteta zemalja korisnika za deminiranje.

Zašto se saradnja dešava iza očiju javnosti?

Kao što je prikazano, ispod radara javnosti odvija se veoma intenzivna saradnja u oblasti odbrane između Srbije i Sjedinjenih američkih država. Međutim, osim pojedinih [specijalizovanih emisija](#) ili [portala](#), u medijskim izveštajima se retko mogu naći tačne i konkretne informacije o različitim oblicima vojne saradnje uopšte, a ponajmanje sa Sjedinjenim američkim državama i članicama NATO.

Pored oblasti odbrane, saradnja sa partnerima sa Istoka je generalno pozitivnije predstavljena u domaćim medijima u odnosu na onu sa zapadnim zemljama. [Istraživanje](#) koje je CRTA sprovela pokazuje da su u 2020. godini Evropska unija, SAD, Rusija i Kina u najvećem broju medijskih izveštaja predstavljane u neutralnom tonu, ali je primetno da su negativne objave bile rezervisane za EU i SAD, a pozitivne za Kinu i Rusiju. Medijsko izveštavanje je oruđe u rukama političke elite kojim oblikuje javno mnjenje, ali i odgovor na postojeće stavove građana kojima se udovoljava biračkom telu. Prema [istraživanju BCBP](#) sprovedenom na jesen 2020. godine, najveći broj građana u Rusiji vidi najpouzdanijeg saradnika, te ne čudi što su aktivnosti u oblasti vojne saradnje sa Rusijom daleko vidljivije od onih sa SAD ili drugim članicama NATO.

U [Strategiji odbrane](#) usvojenoj krajem 2019. godine, vojna neutralnost Srbije je prvi put detaljnije definisana i predstavljena kao saradnja sa različitim partnerima, uz oslanjanje na sopstvene snage. U realnosti obično služi za spoljnopolitičko balansiranje između različitih aktera, ali i za očuvanje glasova birača. Kada se sagledaju potezi koji se povlače u praksi, nameće se utisak da je vojna neutralnost više odraz strateške dezorijentisanosti nego proizvod, spoljnopolitičke orijentacije, sveobuhvatne procene bezbednosnih rizika i potreba odbrambenog sistema. Najskorije, Vlada Srbije je odlučila da zamrzne sve aktivnosti sa stranim partnerima u septembru 2020. godine zbog bojazni da bi učestvovanje na vežbi u Belorusiji moglo izgledati kao podrška nedemokratskom režimu te zemlje u očima zapadnih partnera. Međutim, kako ne bi uvredila ni drugu stranu, Srbija je odlučila da prekine sve međunarodne aktivnosti. Zbog ovakve političke odluke, ispaštao je samo sistem odbrane koji šest meseci nije mogao da realizuje sve unapred isplanirane aktivnosti sa partnerima iz inostranstva.

Koristi od međunarodne vojne saradnje su višestruke i doprinose povećanju sposobnosti Vojske Srbije, njenoj kompatibilnosti sa drugim vojskama, izgradnji poverenja i razmeni iskustava i veština. Građanima Srbije je potrebno objektivno predstavljati konkretne koristi vojne saradnje sa svim partnerima, umesto što se one koriste za potpirivanje tenzija u regionu i skupljanje poena na unutrašnjem planu. Na kraju, saradnja profesionalaca iz sistema odbrane sa partnerskim zemljama ne bi trebalo da pati zbog spoljnopolitičke konfuzije političke elite.

Analiza je napisana na osnovu zaključaka sa diskusije [„Srbija i SAD: Zajedno smo sigurniji“](#) i studijske posete bazi „Jug“ koje su organizovane u okviru projekta [„Otvoreno o srpsko-američkim odnosima“](#) koji sprovodi Beogradski centar za bezbednosnu politiku u partnerstvu sa Fakultetom političkih nauka Univerziteta u Beogradu uz podršku ambasade SAD u Srbiji.

BCBP

www.bezbednost.org